

China, India and Regional Order in Central Asia: A Test for “Great Power Management”?

Seyed Ahmad Fatemi Nejad¹

Assistant Professor, Department of Political Science, Faculty of Law &
Political Science, Ferdowsi University of Mashhad

Rohollah Eslami

Assistant Professor, Department of Political Science, Faculty of Law &
Political Science, Ferdowsi University of Mashhad

(Date received: 23 July 2022- Date approved: 19 September 2022)

Abstract

Introduction: Central Asia is geopolitically landlocked, demographically sparsely populated, economically underdeveloped and politically unimportant, but it has often been the subject of great powers competition. In the 19th century, this region was considered the center of the “Great Game” and in the 20th century, it was one of the points of friction between the Eastern and Western blocs. Today, US, China, Russia and India are the four main competing powers in Central Asia which are trying to dominate the region in order to reach the hegemonic position at the regional and international levels. Therefore, it seems that the competition of great powers is among the most effective factors in the international order in different regions, including Central Asia. Among the above-mentioned four great powers, it seems that the role of China and India needs to be investigated more than others because they play an increasing role in the order of this region and have been studied and researched less than Russia and the United States. China and India are usually seen as two emerging powers that sometimes face each other in terms of global power balance, regional rivalries, issues related to hard power and even economic issues. Among the regions where China and India seem to compete is Central Asia. The growing interests of these two states in Central Asia have disrupted the traditional “Great Game” in the heart of Asia. Although India still cannot compete with China’s strong influence in Central Asia, over time it has strengthened its positions in this region. Therefore, the purpose of this article is to address how the regional order of Central Asia is in the light of India-China rivalry.

---

1. E-mail: a.fatemi@um.ac.ir (Corresponding author)

Research Question: The question raised here is what role India and China have played in maintaining regional order in Central Asia. The answer to this question is especially important because the competition between these two states in Central Asia is expanding and both are great power candidates in the near future.

Research Hypothesis: Here, relying on the model of “Great Power Management”, it can be assumed that China and India have helped to maintain order in the region in the first step by managing their mutual competition in general and in the second step by curbing their regional conflicts in Central Asia.

Methodology (and Theoretical Framework if there are): The hypothesis has been tested using the combined method. On the one hand, by using the comparative method, the practice of China and India in order building in Central Asia is studied and On the other hand, the role of a factor (great powers) in a specific phenomenon (Central Asian regional order) is investigated with the functional explanatory method. In this article, the theory of the English school of IR and especially its emphasis on the role of great powers in the international order is applied. According to the English School of International Relations, one of the institutions that play a role in maintaining international order is “Great Power Management”. The role of great powers in ensuring international order is due to the inequality of governments in accessing power, but its performance also requires the recognition and approval of others.

Results and Discussion: In order to maintain regional order, great powers should focus on managing their bilateral relations in the first step. In this case, we have especially witnessed that China and India have moved in this direction by supporting and maintaining the balance of power at the level of international system. Since the sphere of influence of great powers goes beyond their surrounding areas, therefore, any change in the balance of power in international system also affects their bilateral relations. Therefore, maintaining the balance of power in international system is one of the factors affecting their mutual relations. Bilateral relations between China and India is no exception to this rule. The second step that great powers must take to maintain regional order is related to their behavior in the disputed region. One of the prominent strategies of great powers in managing regional order and preventing conflicts with other powers is to use their local superiority to control conflicts that can turn into crises if they escalate. According to this view, after the Cold War, China has achieved a significant position in Central Asia and in many cases has

used its local priority to prevent the spread of existing crises. On the other hand, India has respected China's spheres of influence and has avoided a strong reaction due to its delayed influence in Central Asia. Conclusion: The regional order of Central Asia is largely influenced by the approaches and behaviors of the major powers operating there. Although India and China are not "great powers" in the strict sense, but according to their plans, efforts and vision, they can be included among the current main players and great power candidates in the international system. These two countries have played a prominent role in the regional order of Central Asia. In order to maintain regional order, major powers should focus on managing their bilateral relations in the first step. In this context, it has been especially observed that China and India have sought to support and maintain the balance of power in the international system. Moreover, New Delhi and Beijing have not allowed the crisis in their bilateral relations to get out of control and create widespread and uncontrollable tensions. The third strategy in this field refers to the joint action of India and China in Central Asia, which has been carried out in the form of joint institutions such as the Shanghai Cooperation Organization. Therefore, these two powers have played a significant role in the regional order of Central Asia.

Keywords: Great Power Management, Regional Order, Central Asia, China, India.

چین، هند و نظم منطقه‌ای در آسیای مرکزی:

آزمونی برای مدیریت قدرت‌های بزرگ؟

سید احمد فاطمی نژاد*

استادیار گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد

روح‌الله اسلامی شعبجره

استادیار گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۰۱ - تاریخ تصویب: ۱۴۰۱/۰۶/۲۸)

چکیده

منطقه آسیای مرکزی از قرن‌های گذشته مورد توجه قدرت‌های بزرگ بوده و سبب رقابت میان آن‌ها شده است. پس از پایان جنگ سرد نیز علاوه بر روسیه، کشورهایی مانند آمریکا، چین و هند در پی گسترش نفوذ خود در این منطقه بوده‌اند. در این فضا طبیعی است که قدرت‌های بزرگ به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر در نظم منطقه‌ای آسیای مرکزی نقش داشته‌اند. با وجود اینکه رقابت آمریکا و روسیه در مناطق مختلف از جمله آسیای مرکزی همواره مورد توجه پژوهشگران بوده، رقابت چین و هند کمتر مورد توجه قرار گرفته است. بنابراین هدف اصلی در این نوشتار این است که نشان دهیم چین و هند چه نقشی در نظم منطقه‌ای آسیای مرکزی داشته‌اند. رهیافت استفاده‌شده در این نوشتار، الگوی «مدیریت قدرت‌های بزرگ» و ارتباط آن با نظم منطقه‌ای است که از مکتب انگلیسی روابط بین‌الملل استخراج شده است. روش مورد استفاده در این نوشتار، نوعی تبیین کارکردی است که نقش یک عنصر (قدرت‌های بزرگ) در یک پدیده ویژه (نظم منطقه‌ای آسیای مرکزی) را بررسی می‌کنیم. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد چین و هند در گام اول با مدیریت رقابت دوجانبه خود به‌طور کلی و در گام دوم با مهار مناقشات و رقابت‌های منطقه‌ای خود در آسیای مرکزی به حفظ نظم منطقه‌ای در آسیای مرکزی کمک کرده‌اند.

واژگان اصلی: آسیای مرکزی، چین، مدیریت قدرت‌های بزرگ، نظم منطقه‌ای، هند.

مقدمه

آسیای مرکزی از نظر ژئوپلیتیک محصور در خشکی، از نظر جمعیتی به نسبت کم جمعیت، از نظر اقتصادی توسعه نیافته و از نظر سیاسی کم اهمیت به نظر می‌رسد، اما از گذشته مورد علاقه و محل رقابت قدرت‌های بزرگ بوده است. به گونه‌ای که در قرن نوزدهم کانون «بازی بزرگ» و در قرن بیستم در زمره نقاط برخورد میان گروه‌بندی‌های شرق و غرب محسوب می‌شد. امروزه «آمریکا، چین، روسیه و هند چهار قدرت اصلی رقیب در این منطقه هستند که تلاش می‌کنند برای رسیدن به موقعیت هژمون در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی بر آسیای مرکزی مسلط شوند» (Shafiee, 2017: 105). بنابراین رقابت قدرت‌های بزرگ یکی از مؤثرترین عوامل در نظم بین‌المللی در مناطق مختلف از جمله آسیای مرکزی است. در این نوشتار از میان این چهار قدرت، فقط بر نقش هند و چین در نظم منطقه‌ای آسیای مرکزی تمرکز می‌کنیم.

چین و هند به طور معمول به عنوان دو قدرت در حال ظهور شناخته می‌شوند که از منظر توازن قدرت جهانی، رقابت‌های منطقه‌ای، مباحث مرتبط با قدرت سخت و حتی مسائل اقتصادی گاهی در مقابل هم قرار می‌گیرند (Cooper and Farooq, 2016: 74-79) و در مناطق مختلف به ویژه در آسیا ممکن است با هم وارد رقابت شوند (Egberink and Putten, 2010: 131). آسیای مرکزی از مناطقی است که به نظر می‌رسد چین و هند در آن رقابت می‌کنند. منافع رو به رشد چین و هند در آسیای مرکزی سبب به هم خوردن «بازی بزرگ» میان روسیه و آمریکا در قلب آسیا شده است. هند هنوز نمی‌تواند با حضور سنگین چین در آسیای مرکزی رقابت کند، اما به مرور زمان مواضع خود را در این منطقه تقویت کرده است (Laruelle, Huchet, 2014). هرچند برنامه‌های هند و چین برای حضور در آسیای مرکزی به نخستین سال‌های پس از فروپاشی اتحاد شوروی برمی‌گردد، تلاش‌های آن‌ها در این زمینه در دو دهه اخیر شدت گرفته است. در دهه ۲۰۱۰ طرح چین با عنوان «یک کمربند، یک راه»^۱ و سپس «ابتکار کمربند و راه»^۲ برای پیوند مناطق مختلف از جمله آسیای مرکزی در چارچوب منافع خود، هند را به واکنش واداشت. در همین زمینه، هند تلاش کرده است با طرح حمل و نقل شمال جنوب خود را از حصار برنامه‌های چین آزاد کند. پس از خروج آمریکا از افغانستان، برنامه‌های هند و چین در مورد آسیای مرکزی نیز در تأثیر قرار گرفته است. به ویژه، هند به مرور تلاش کرده است منطقه آسیای مرکزی را مستقل از افغانستان مد نظر قرار دهد.

در هر صورت، بعد از سال ۲۰۲۰، هم چین و هم هند نشست‌ها و توافق‌های متعددی را با پنج کشور آسیای مرکزی ترتیب داده‌اند. چین در دوران جدید روابط خود با کشورهای آسیای مرکزی را با عنوان «۱+۵» پیش می‌برد و هند از آن با عنوان «همسایگی گسترده» یاد

1. One Belt One Road (OBOR)
2. Belt and Road Initiative (BRI)

می‌کند. هم‌اکنون روابط تجاری چین فقط با ازبکستان به حدود ۷ میلیارد دلار در سال رسیده و سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی آن در قزاقستان بیش از ۲۰ میلیارد دلار است. بنابراین هند راه طولانی و دشواری برای رسیدن به این رکوردها دارد. در این فضا، هند تلاش کرده است با توافق‌های دسته‌جمعی یا دوجانبه با کشورهای آسیای مرکزی از شکاف میان خود و چین در رابطه با این کشورها بکاهد. البته کشورهای آسیای مرکزی نیز برای ایجاد توازن در نفوذ روسیه و چین تلاش می‌کنند که پای هند را به این منطقه باز کنند و شاهد حضور قدرتمند آن باشند. این پرسش مطرح است که هند و چین چه نقشی در حفظ نظم منطقه‌ای در آسیای مرکزی داشته‌اند؟ پاسخ به این پرسش به‌ویژه از این رو اهمیت دارد که رقابت این دو کشور در آسیای مرکزی به شکل روزافزونی در حال گسترش است و هر دو نیز از نامزدهای قدرت بزرگ در آینده نزدیک هستند. در اینجا با تکیه بر الگوی «مدیریت قدرت‌های بزرگ»، این فرضیه نظریه‌بنیاد را می‌توان طرح کرد که هند و چین در گام اول با مدیریت روابطشان با یکدیگر و در گام دوم با استفاده از برتری‌شان در آسیای مرکزی به حفظ نظم در این منطقه کمک کرده‌اند. این فرضیه را با نوعی روش ترکیبی بررسی می‌کنیم: با استفاده از روش مقایسه‌ای، رویه چین و هند در زمینه نظم‌سازی در آسیای مرکزی و همچنین با استفاده از روش تبیینی کارکردی بررسی می‌کنیم و نقش یک عنصر (قدرت‌های بزرگ) در پدیده‌ای ویژه (نظم منطقه‌ای آسیای مرکزی) نشان داده می‌شود. به این منظور، در ادامه پس از مرور پیشینه پژوهش، ابتدا چارچوب نظری را بیان می‌کنیم. سپس نظم منطقه‌ای در آسیای مرکزی در کشاکش قدرت‌های بزرگ را ترسیم می‌کنیم. در گام سوم، مدیریت رقابت چین و هند در دو سطح روابط دوجانبه و ارتباط آن‌ها با آسیای مرکزی را می‌کاویم. جمع‌بندی مطالب و نتیجه‌گیری نیز پایان‌بخش این نوشتار است.

پیشینه پژوهش

وقتی موضوع پژوهش مرتبط با مناسبات قدرت‌های بزرگ است، انتظار می‌رود منابع زیادی در زمینه آن موجود باشد. اما اگر به‌طور ویژه روی مناسبات چین و هند به‌ویژه در حوزه نظم منطقه‌ای آسیای مرکزی تمرکز کنیم، متوجه می‌شویم این‌گونه نیست. آثار موجود در این زمینه را می‌توان به چهار دسته تقسیم کرد: دسته نخست، آثاری هستند که به رقابت چین و هند در آسیای مرکزی می‌پردازند. برجسته‌ترین اثر در این چارچوب، کتاب لاروتل، هاجت، پیروس و بالچی (۲۰۱۴) با عنوان «چین و هند در آسیای مرکزی: بازی بزرگ جدید» است که در آن بر رقابت دهلی نو و پکن در آسیای مرکزی تمرکز می‌کنند. این کتاب در چهار بخش به رقابت هند و چین، فضای آسیای مرکزی و روابط این دو کشور با این منطقه می‌پردازد. این کتاب

به نسبت قدیمی شده و فقط به ابعاد رقابت چین و هند در آسیای مرکزی می‌پردازد و نه نقش آن‌ها در نظم منطقه‌ای آسیای مرکزی که مورد نظر این نوشتار است.

دسته دوم آثاری هستند که رابطه قدرت‌های بزرگ در آسیای مرکزی را محدود به هند و چین بررسی نمی‌کنند، بلکه در کنار این دو کشور، دیگر قدرت‌های بزرگ به‌ویژه آمریکا و روسیه را نیز مد نظر دارند. لوزیانین (۲۰۰۷) در مقاله «آسیای مرکزی در همکاری سه‌جانبه: ظرفیت و منابع منطقه‌ای سازمان همکاری شانگهای» به مثلث روسیه، چین و هند می‌پردازد. او معتقد است این سه قدرت در قالب سازمان شانگهای نقش مهمی در امور آسیای مرکزی دارند. شفیع (۲۰۱۷) در مقاله «همکاری آمریکا و هند در بازی بزرگ قدرت در آسیای مرکزی» نیز به مناسبات قدرت‌های بزرگ به‌ویژه آمریکا و هند در آسیای مرکزی می‌پردازد. ایده این مقاله این است که هند برای مقابله با نفوذ چین در آسیای مرکزی نیازمند همکاری با آمریکا است. کولی (۲۰۱۲) در کتاب «بازی‌های بزرگ، قواعد منطقه‌ای: جدال جدید قدرت‌های بزرگ در آسیای جنوبی» به رقابت شدید میان آمریکا، روسیه و چین در آسیای بزرگ می‌پردازد. او بر این باور است که رقابت آمریکا و روسیه در آسیای مرکزی از گذشته وجود داشته و چین نیز به‌عنوان قدرت بزرگ جدید سهم مهمی در این میدان رقابت به‌دست آورده است. کانتسی (۲۰۱۶) در مقاله «آسیای مرکزی در آسیا: نمودار پیوندهای رو به رشد فرامنطقه‌ای» به ارتباط ویژه کشورهای آسیای مرکزی با روسیه و چین می‌پردازد. البته او در این روند از رقابت چین و روسیه یاد نمی‌کند و معتقد است در عمل نوعی تقسیم کار میان این دو قدرت بزرگ در آسیای مرکزی در قالب سازمان شانگهای به وجود آمده است. کازانتسوف، مدودوا و سافرانچوک (۲۰۲۱) در مقاله «میان روسیه و چین: آسیای مرکزی در اوراسیای بزرگ‌تر» به نقش روسیه و چین در مناسبات کشورهای آسیای مرکزی با دیگر کشورهای منطقه می‌پردازند. در مجموع، این آثار بیشتر با نگاه‌های ساختاری و متمرکز بر رقابت قدرت‌های بزرگ به این مسئله می‌پردازند که چگونه این قدرت‌ها در مناطق مختلف بر سر موضوعات و تحولات گوناگون با هم در تعارض هستند. همچنین آثاری که در این دسته بررسی شد به‌طور ویژه بر نقش هند و چین در نظم منطقه‌ای آسیای مرکزی متمرکز نیستند.

دسته سوم، آثاری هستند که به روابط و رقابت چین و هند می‌پردازند، اما این رقابت را محدود به حوزه آسیای مرکزی نمی‌دانند. پل (۲۰۱۹) در مقاله «وقتی موازنه قدرت با جهانی شدن برخورد می‌کند: چین، هند و دولت‌های کوچک در آسیای جنوبی» به موضوع رقابت چین و هند نه در آسیای مرکزی، بلکه در آسیای جنوبی توجه می‌کند. رانا (۲۰۱۷) در مقاله «چین و هند در آسیا» نشان می‌دهد چگونه این دو کشور در زمینه‌های گوناگون اقتصادی، سیاسی و راهبردی در مناطق مختلف آسیا با هم رقابت دارند. از نظر او، دهلی نو و پکن به‌طور فزاینده‌ای می‌کوشند از تسلط طرف مقابل بر آسیا جلوگیری کنند. منون (۲۰۱۶) در

مقاله «چین، جهان و هند» به جاه‌طلبی‌های کلان پکن در سطح جهانی می‌پردازد و معتقد است هند رقیب قدرتمندی در این زمینه برای چین است. این مسئله به‌ویژه از آن‌رو اهمیت می‌یابد که ابرقدرت‌ها برای ابرقدرت شدن در وهله اول نیازمند هژمونی منطقه‌ای هستند و از این دیدگاه، هند در همسایگی چین مانع مهمی برای پکن است. سینگ و سینگ (۲۰۱۹) در مقاله «ژئوپلیتیک بنادر: اثرگذاری ایران در راهبرد ضد توازن هند در مقابل محور چین و پاکستان» به رقابت و یارگیری دهلی نو و پکن در حوزه ارتباطات و حمل و نقل می‌پردازند. اوگدن (۲۰۲۲) در مقاله «شمشیر دوله: مرور روابط چین و هند» روابط دوجانبه هند و چین را در زمینه‌های مختلف بررسی می‌کند. او معتقد است هرچند این دو اقتصاد بزرگ زمینه‌های همکاری گسترده‌ای با هم دارند، تنش‌های سیاسی و ژئوپلیتیک قابل توجهی نیز بین آن‌ها وجود دارد. در مجموع، مفروض این دسته از آثار این است که چین و هند به‌عنوان قدرت‌های بزرگ یا مدعیان آینده بر سر منابع قدرت و ثروت در رقابت هستند و تلاش می‌کنند این رقابت را در جغرافیای زمانی و مکانی مد نظرشان پیگیری کنند.

دسته چهارم، روابط چین و هند را به‌طور مجزا با آسیای مرکزی بررسی کرده‌اند. چن و فاضلاف (۲۰۱۸) در مقاله «تمرکز دوباره بر آسیای مرکزی: بازی بزرگ جدید چین در هارتلند قدیم اوراسیا» بر بلندپروازی‌های چین در آسیای مرکزی تمرکز دارند. پیروس (۲۰۱۶) در مقاله «مباحثه درباره چین: چین دوستی و چین ستیزی در آسیای مرکزی»، نشان می‌دهد که نفوذ رو به گسترش چین نیز مانند هر قدرت دیگری با مقاومت‌های محلی روبه‌رو شده است. از نظر او، در کنار استقبال از سرمایه‌گذاری‌های چین در آسیای مرکزی، برخی از مردم این منطقه نسبت به هدف‌های چین بدبین شده‌اند. فاخری (۲۰۲۱) در مقاله «تأثیر ترتیبات منطقه‌ای بر سیاست خارجی چین در آسیای مرکزی» معتقد است چین منافع خود را در قالب روابط دوجانبه و موافقت‌نامه‌های اقتصادی با دولت‌های آسیای مرکزی پیگیری می‌کند. از نظر او، پکن هم‌زمان از طرح‌ها و ابتکارهای منطقه‌ای مانند «کمربند و راه»، سیکا و سازمان همکاری شانگهای نیز برای ترغیب همسایگان آسیای مرکزی به مشارکت و همکاری در چارچوب‌های امنیت منطقه‌ای استفاده می‌کند. پرادان (۲۰۲۲) در مقاله «روابط هند و قزاقستان در زمینه انرژی: نگاهی به پس‌وپیش» به جایگاه برجسته قزاقستان برای دهلی نو به‌ویژه در حوزه انرژی توجه می‌کند. تزرтели (۲۰۱۹) در مقاله «مسیر حمل‌ونقل زمینی بین شبه‌قاره هند و اروپا نوعی ضرورت راهبردی است» به اهمیت مسیرهای آسیای مرکزی برای توسعه اقتصادی هند توجه می‌کند. او معتقد است هرچند بیشتر مناسبات اقتصادی میان هند و اروپا از مسیر دریا انجام می‌شود، نباید از اهمیت مسیرهای زمینی نیز غافل شد و آسیای مرکزی در این مورد جایگاه برجسته‌ای پیدا می‌کند. آثاری که در این دسته قرار می‌گیرند به ساختار منطقه‌ای آسیای مرکزی در پرتو رقابت هند و چین توجه ندارند، بلکه بازیگران موجود در این ساختار و روابط

دوجانبه آن‌ها با چین و هند را به صورت جداگانه بررسی می‌کنند. از دیدگاه این آثار، چون کشورهای آسیای مرکزی ویژگی‌ها و ظرفیت‌های متفاوتی دارند، طبیعی است چین و هند رویکرد مشابهی در مورد مجموع آن‌ها نداشته باشند.

چارچوب نظری: نظم منطقه‌ای در پرتو مدیریت قدرت‌های بزرگ

هند و چین «قدرتی بزرگ» به معنای دقیق کلمه محسوب نمی‌شوند، اما با توجه به برنامه‌ها، تلاش‌ها و چشم‌اندازهایشان می‌توان آن‌ها را در زمره بازیگران اصلی کنونی و کاندیداهای قدرت بزرگ در نظام بین‌الملل به‌طور کلی و آسیای مرکزی به‌ویژه دانست. علاوه‌براین، چون هند و چین با وجود همه انتقادهای شان به نظم بین‌المللی موجود، خواهان براندازی انقلابی آن نیستند و در چارچوب آن کار می‌کنند، الگوی «مدیریت قدرت‌های بزرگ» در اینجا مناسب به نظر می‌رسد. از این‌رو، می‌کوشیم از الگوی «مدیریت قدرت‌های بزرگ» در نظم بین‌المللی به‌عنوان چارچوب نظری استفاده کنیم. ابتدا لازم است نظم منطقه‌ای را تعریف کنیم. در اینجا، نظم منطقه‌ای به‌عنوان سطحی از نظم بین‌المللی در نظر گرفته می‌شود که محدود به تعدادی از کشورها در منطقه‌ای ویژه است. نظم بین‌المللی «الگوی فعالیتی است که هدف‌های مقدماتی و اساسی جامعه دولت‌ها یا جامعه بین‌الملل را حفظ می‌کند». هدف‌های مقدماتی هر جامعه‌ای عبارت‌اند از: محدودسازی خشونت، پایبندی به تعهدها و احترام به مالکیت (Bull, 2020: 62-63). شایان توجه اینکه جامعه بین‌الملل می‌تواند در سطح جهانی یا زیرجهانی - منطقه‌ای شکل بگیرد که در اینجا جامعه بین‌الملل در سطح زیرجهانی - منطقه‌ای مورد نظر است.

از دیدگاه مکتب انگلیسی روابط بین‌الملل، یکی از نهادهایی که در حفظ نظم بین‌المللی نقش دارد، «مدیریت قدرت‌های بزرگ» است. الگوی مدیریت قدرت‌های بزرگ از رهیافت‌های برجسته‌ای است که با استفاده از آن می‌توان رفتار قدرت‌های بزرگ در مناطق مختلف را تحلیل کرد (Fatemi Nejad, 2015). از نظر هدلی بول (6-194: 2002)، سه شاخص را باید در مورد «قدرت‌های بزرگ» در نظر داشت: الف) تکرر: وجود دو قدرت بزرگ یا بیشتر با جایگاه‌های قابل مقایسه و نزدیک به یکدیگر؛ ب) قدرت نظامی: در صدر بودن قدرت‌های بزرگ از نظر قدرت نظامی در کل جهان؛ ج) شناسایی و مشروعیت: لزوم اعتراف رهبران و مردم قدرت‌های بزرگ به همراه دیگر دولت‌ها به حقوق و وظایف ویژه این قدرت‌ها. بنابراین ویژگی تعریف‌کننده قدرت بزرگ نه تنها ارتباط عمودی‌اش با دیگر اعضای جامعه بین‌المللی، بلکه ارتباط افقی‌اش با دیگر قدرت‌های بزرگ نیز هست (Clark, 2009: 204-5). نقش قدرت‌های بزرگ در تأمین نظم بین‌المللی به‌علت نابرابری دولت‌ها در دسترسی به قدرت است (Bull, 2002: 199)، اما داشتن آن مستلزم شناسایی و تأیید دیگران نیز هست (Clark, 2009: 214-5). از این‌رو، «قدرت‌های بزرگ مسئولان بزرگی هستند» (Neuman, 2003: 353)

که در صورت شناسایی آن‌ها از سوی بقیه جامعه بین‌المللی، نهاد قدرت‌های بزرگ مشروع می‌شود (Clark, 2009: 212). اهمیت این نهاد زمانی هویدا می‌شود که روابط دیپلماتیک میان دولت‌های رقیب در سطح منطقه‌ای به هم می‌خورد (Neuman, 2003: 354). مهم‌تر اینکه در برخی مناطق که جهت‌گیری سیاسی قدرت‌های بزرگ را قدرت‌های درجه دوم محدود می‌کنند، قدرت‌های بزرگ ممکن است در پی مدارا با این قدرت‌ها به‌عنوان شریک خود در مدیریت توازن منطقه‌ی مورد نظر باشند (Bull, 2020: 313).

قدرت‌های بزرگ به دو شیوه مهم به نظم بین‌المللی کمک می‌کنند: الف) مدیریت روابطشان با یکدیگر؛ ب) به‌کارگیری برتری‌شان به‌شکلی که به‌طور کلی، نشانگر نوعی مرجعیت در امور بین‌المللی باشد. به بیانی دقیق‌تر، قدرت‌های بزرگ روابطشان را در رابطه با نظم بین‌الملل به شیوه‌های زیر مدیریت می‌کنند: حفظ موازنه قدرت عمومی، تلاش برای پرهیز از مهار بحران‌های موجود در روابطشان با یکدیگر و تلاش برای محدودکردن جنگ‌هایشان با همدیگر. سپس به شیوه‌های زیر برتری‌شان را در رابطه با دیگر اعضای جامعه بین‌المللی به کار می‌گیرند: استفاده یک‌جانبه از برتری محلی‌شان، موافقت بر سر احترام به حوزه‌های نفوذ یکدیگر و کنش مشترک (Bull, 2002: 200). در مجموع، قدرت‌های بزرگ و نوع رویکرد و مدیریت آن‌ها از مهم‌ترین عناصر اثرگذار در نظم بین‌المللی به‌طور عام و نظم منطقه‌ای در موارد خاص است. با توجه به اینکه بخشی از عوامل اثرگذار بر نظم بین‌المللی به روابط دوجانبه خود قدرت‌های بزرگ برمی‌گردد، این قدرت‌ها برای حفظ نظم باید ابتدا تحولات و رویدادهای موجود در مناسبات خود را کنترل کنند. سپس می‌توانند با روش‌هایی که گفته شد در مورد رویدادهای خاص در مناطق خاص به توافق رسیده و جلوی تحولات برهم‌زننده نظم بین‌المللی را سد کنند. این دو اقدام، مبنای تبیینی این نوشتار را تشکیل می‌دهد که در قسمت‌های بعدی بررسی می‌کنیم.

نظم منطقه‌ای در آسیای مرکزی: میدان بازی و رقابت

آسیای مرکزی که کانون بازی بزرگ میان روسیه و بریتانیا در قرن نوزدهم بود، همچنان محل رقابت بوده و بعد از جنگ سرد بازیگران متعددی وارد این رقابت شده‌اند (Smith, 1996: 147). بازی بزرگ قدرت در آسیای مرکزی بیانگر نقش‌آفرینی قدرت‌های بزرگ در آسیای مرکزی نه تنها برای تأمین منافع ملی آن‌ها در سطح این منطقه، بلکه برای ارتقای جایگاه‌شان در نظام بین‌الملل است (Shafiee, 2017: 105). بدین ترتیب، کشورهای روسیه، آمریکا، چین و هند و در مرحله بعد قدرت‌هایی مانند ژاپن و کره جنوبی و سرانجام قدرت‌های منطقه‌ای مانند ایران، پاکستان و ترکیه فعالیت‌های آشکاری در آسیای مرکزی دارند. چرا آسیای مرکزی مورد توجه قدرت‌های بزرگ قرار گرفته است؟ عناصر متعددی در این زمینه اثرگذار بوده‌اند. یکی از این

عناصر، مسائل و ملاحظات امنیتی است. دربارهٔ مسائل امنیتی آسیای مرکزی می‌توان در سه سطح کلان، منطقه‌ای و کشوری بحث کرد. تهدیدهای امنیتی برآمده از سطح کلان در منطقه آسیای مرکزی، به‌ویژه با موضوع فروپاشی اتحاد شوروی و تحولات رخ داده در نظام بین‌الملل به این رویداد ارتباط دارد. در سطح منطقه‌ای مهم‌ترین تهدیدها شامل درهم‌تنیدگی اقوام در آسیای مرکزی، افراط‌گرایی مذهبی، قاچاق مواد مخدر، رقابت‌ها و تنش‌های منطقه‌ای، امنیت انرژی و مشکلات محیط‌زیستی می‌شود. سرانجام مهم‌ترین جنبهٔ تهدیدهای امنیتی داخلی در آسیای مرکزی به موضوع ساختار و عملکرد دولت در این جوامع ارتباط می‌یابد (Karami and Azizi, 2013: 140-144; Fatemi Nejad and Mohammadzadeh, 2018: 404; Simbar and Padrvand, 2018: 78).

عنصر بعدی، مسائل مربوط با راه‌ها و حمل‌ونقل است. آسیای مرکزی از زمان بازی بزرگ میان روسیه و بریتانیا در قرن نوزدهم به اهمیت راه‌هایش شناخته می‌شد (Högselius, 2022: 229). حمل‌ونقل دریایی در حال حاضر بر تجارت میان آسیا و اروپا مسلط است، اما صادرکنندگان و واردکنندگان هر دو قاره به اهمیت راهبردی راه‌های زمینی آگاه هستند. از این دیدگاه، یکی از علت‌های اهمیت آسیای مرکزی برای قدرت‌های بزرگ مانند هند، دسترسی زمینی به هدف‌های تجاری است (Tsereteli, 2019: 88). آسیای مرکزی علاوه بر ابتکار «یک کمربند، یک راه» چین از جایگاه برجسته‌ای در «راهبرد راه ابریشم» آمریکا و «راه ادویهٔ جدید» هند برخوردار است (Tisheyar and Tuiserkani, 2019: 107). سومین عامل اهمیت آسیای مرکزی برای قدرت‌های بزرگ، مباحث مرتبط با انرژی است. چین به همراه روسیه و کشورهای آسیای مرکزی تاکنون سازوکارهای پایداری برای همکاری در زمینهٔ انرژی ایجاد کرده‌اند که پیامدهای مثبتی داشته است (Lu, Huang and Lu, 2019: 63). هند نیز توان و زمان زیادی برای طرح‌هایی مانند خط لولهٔ تاپی صرف کرده است. در مجموع مهم‌ترین عواملی که سبب اهمیت یافتن آسیای مرکزی در سیاست جهانی می‌شود عبارت‌اند از: الف) منابع انرژی قابل توجه در این منطقه؛ ب) موقعیت جغرافیایی این منطقه در چهارراه رقابت قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای مانند روسیه، چین، هند، ایران، آمریکا و اتحادیهٔ اروپا؛ ج) همسایگی افغانستان هم از نظر قاچاق مواد مخدر و هم از نظر تروریسم (Rakhimov, 2010: 96). بعد از درک اهمیت آسیای مرکزی برای قدرت‌های بزرگ، این مسئله مطرح می‌شود که کدام قدرت‌ها و چگونه در این منطقه رقابت دارند. در بین بازیگران موجود، روسیه از دیگران باسابقه‌تر است. روسیه به غیر از دوره‌ای کوتاه بلافاصله پس از فروپاشی اتحاد شوروی، همواره توجه ویژه‌ای به آسیای مرکزی داشته و کم‌وبیش تلاش کرده است مانع حضور دیگر قدرت‌های بزرگ در این منطقه شود (Fatemi Nejad and Hashemi, 2016). البته در این مسیر زیاد موفق نبوده و به مرور قدرت‌هایی مانند چین، آمریکا و هند در این منطقه نفوذ کرده و در دهه‌های اخیر تحولاتی در

کیفیت حضور و جبهه‌بندی آن‌ها نیز رخ داده است؛ به‌شکلی که اینک به‌تقریب روسیه و چین در آسیای مرکزی جبهه متحدی در مقابل آمریکا و هند تشکیل داده‌اند. در مقابل، برخی بر این باورند که برای حفظ توازن قوا در آسیای مرکزی، روسیه نیازمند هند و پاکستان است. هند نیز خواستار پشتیبانی روسیه در منطقه آسیای مرکزی است (Koolae and Tisheyar, 2012: 81).

در کنار نفوذ سنتی روسیه، حضور روزافزون چین نیز به‌شدت بر نظم منطقه‌ای آسیای مرکزی اثر می‌گذارد (Kazantsev, Medvedeva and Safranchuk, 2021: 57). فعالیت چین و روسیه به‌ویژه در قالب سازمان همکاری شانگهای یکی از جنبه‌های اصلی فعالیت قدرت‌های بزرگ در آسیای مرکزی است. به‌موازات گسترش حضور و فعالیت سازمان همکاری شانگهای در آسیای مرکزی، این منطقه بیش از گذشته به حوزه‌ای برای رقابت قدرت‌های بزرگ اوراسیایی با ایالات متحد تبدیل شده است (Khajesarvi and Others, 2013: 66). هرچه نفوذ ایالات متحد در آسیای مرکزی گسترش یابد به همان میزان نفوذ چین و روسیه در این منطقه کاهش می‌یابد و چنین روندی سرانجام آثار خود را در روابط قدرت در سطح نظام بین‌الملل به سود آمریکا و به زیان چین و روسیه نشان می‌دهد (Shafiee, 2017: 106). هند نیز در این میان بیکار نبوده و تلاش کرده است علاوه بر فعالیت در قالب سازمان همکاری شانگهای و ترتیبات چندجانبه‌گرایانه‌ی منطقه‌ای، خود را به قدرت تهدیدکننده وضع موجود آسیای مرکزی (یعنی آمریکا) نیز نزدیک کند و از این راه نفوذ خود را در این منطقه تقویت کند.

اما وضعیت آسیای مرکزی پس از جنگ سرد با بازی بزرگ قرن نوزدهم متفاوت شده است، زیرا کشورهای آسیای مرکزی از حالت پیروی‌کننده خارج شده و به بازیگران فعالی در این نبرد قدرت تبدیل شده‌اند (Smith, 1996: 147). بنابراین علاوه بر رویکرد قدرت‌های بزرگ، رویکرد کشورهای منطقه نیز در کیفیت تحولات آسیای مرکزی اثرگذار است. برای نمونه، با وجود نفوذ روزافزون چین در آسیای مرکزی، حضور این کشور در این منطقه به‌طور کامل بی‌دردسر نیست. به‌ویژه کشورهایی مانند قزاقستان و قرقیزستان با توجه به روابط تاریخی گاهی رویکرد ناخوشایندی نسبت به چین دارند (Kazantsev, Medvedeva and Safranchuk, 2021: 64). رویکرد برخی کشورهای آسیای مرکزی در مورد روسیه نیز گاهی به‌سوی جنبه‌های منفی گرایش پیدا کرده است. این شرایط فضا را برای ورود بازیگران جدیدتر مانند هند به آسیای مرکزی فراهم می‌کند. نسبت قدرت‌های بزرگ و آسیای مرکزی از چندجنبه تبیین می‌شود: نخست اینکه، آسیای مرکزی به دلایل مختلف مانند مسائل امنیتی، موقعیت جغرافیایی و مباحث انرژی مورد توجه قدرت‌های بزرگ است. دوم اینکه، قدرت‌های بزرگ در آسیای مرکزی هم برنامه‌های انفرادی خود را پیش می‌برند و هم گاهی برای دستیابی به هدف‌های خود اقدام به نهادسازی، مانند سازمان همکاری شانگهای و جبهه‌بندی می‌کنند. سرانجام اینکه، تحولات و ترتیبات کنونی آسیای مرکزی در تأثیر قدرت‌های بزرگ نیست و در

تقاطع خواسته‌های این قدرت‌ها و کشورهای آسیای مرکزی شکل می‌گیرد. در این میدان رقابت، در این نوشتار به‌ویژه بر نقش هند و چین در نظم آسیای مرکزی تمرکز می‌کنیم و در ادامه در دو بخش مجزا به چگونگی مدیریت آن می‌پردازیم.

چین و هند: مدیریت روابط دوجانبه

همان‌طور که بیان کردیم یکی از راه‌هایی که قدرت‌های بزرگ می‌توانند به نظم بین‌المللی کمک کنند این است که تنش‌های موجود در روابط دوجانبه خود را مدیریت کنند. مدیریت روابط دوجانبه قدرت‌های بزرگ به‌ویژه زمانی که منافع آن‌ها در منطقه‌ای ویژه در تقابل قرار می‌گیرد بسیار اهمیت می‌یابد، زیرا سبب جلوگیری از تشدید افسارگسیخته تنش‌های منطقه‌ای می‌شود. بر این اساس، یکی از راه‌های ایفای نقش چین و هند در نظم آسیای مرکزی به مدیریت مناسبات دوجانبه آن‌ها به‌طور کلی برمی‌گردد. این امر به‌ویژه به این دلیل اهمیت دارد که چین و هند از نظر وزن جغرافیایی، جمعیتی و اقتصادی به‌شکل خودکار رقیب هم هستند (Shafiee, 2017: 109). به بیان دقیق‌تر، روابط هند و چین مانند «شمشیر دولبه» ای است که سبب می‌شود تعاملشان هم‌زمان حامل مزایا و هزینه‌های قابل توجه باشد (Ogden, 2022: 211). با توجه به الگوی «مدیریت قدرت‌های بزرگ»، چین و هند برای مدیریت تنش‌ها و هزینه‌ها در روابط دوجانبه خود سه راهبرد پیش روی خود دارند که در ادامه بررسی می‌کنیم:

الف) حفظ موازنه قدرت عمومی

منظور از موازنه قدرت عمومی در مکتب انگلیسی حفظ توازن قدرت در سطح نظام بین‌الملل است که برای قدرت‌های بزرگ اهمیت زیادی دارد. از آنجا که دایره اثرگذاری و اثرپذیری قدرت‌های بزرگ فراتر از مناطق پیرامون آن‌ها می‌رود، هر نوع تحولی در توازن قدرت عمومی در نظام بین‌الملل بر روابط دوجانبه آن‌ها نیز اثر می‌گذارد. از این‌رو، حفظ توازن قدرت عمومی در نظام بین‌المللی یکی از مؤلفه‌های اثرگذار بر روابط متقابل آن‌ها است. روابط دوجانبه چین و هند نیز از این قاعده جدا نیست. چین تا حدود سال ۲۰۱۲ از نوعی راهبرد مبتنی بر «توسعه صلح‌آمیز» پیروی می‌کرد و برای تقویت پیوندها و قدرت اقتصادی خود بیشتر به مسائل امنیتی زیاد توجه نمی‌کرد (Paul, 2019: 52). اما پس از آن و به‌ویژه با روی کار آمدن شی جین‌پینگ وضعیت تا حدودی متفاوت شده است. حضور فعال چین در ابتکارها، طرح‌ها و نهادهایی مانند سازمان همکاری شانگهای، بریکس، بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا، بانک بریکس، جاده ابریشم جدید نشانگر اراده این کشور برای نقش داشتن در نظم‌سازی بین‌المللی است (Musavi Shafaiee, 2015: 204). وقتی چین از «نظم بین‌المللی» صحبت می‌کند، «نظم جهانی» با هدایت آمریکا را در نظر ندارد، بلکه منظور چین از نظم بین‌المللی

اشاره به سازمان ملل، نهادهای مربوط با آن و حقوق بین‌الملل است (Basu, 2020: 160). با این حال، طبیعی است که رویکرد چین در برابر نظم بین‌المللی براندازانه و انقلابی نیست. هند نیز در محیط ورای همسایگان خود در پی ایجاد موازنه در برابر قدرت‌های دیگر و جلوگیری از نابودشدن منافع خویش است (Tohidi, 2011: 269). هند در دهه‌های اخیر در پی طرح خود به‌مثابه قدرت بزرگ بوده و در نظام بین‌الملل نیز از چندجانبه‌گرایی حمایت کرده است. از این رو، دهلی نو نه تنها با قدرت‌های بزرگ، بلکه با قدرت‌های متوسط نیز وارد رابطه جدی شده است (Basu, 2020: 171). بنابراین پدیدارشدن هند به‌عنوان قدرتی بزرگ در آسیا و موازنه‌گری بالقوه برای چین در سازمان همکاری شانگهای سبب استقبال روسیه و آسیای مرکزی از عضویت دائم هند در این سازمان شده است (Kushki and Hoseini, 2016: 124). وقتی رویکرد چین و هند در مورد توازن قدرت عمومی و نظم بین‌المللی مرور می‌شود، هم زمان شباهت‌ها و تفاوت‌هایی در رویکرد آن‌ها در این زمینه به چشم می‌خورد. چین و هند هر دو در پی تحولات اساسی در نظم بین‌المللی هستند، اما هم‌زمان نمی‌خواهند خود را به‌عنوان بازیگران تجدیدنظرطلب نشان دهند؛ از این رو، تلاش می‌کنند به‌واسطه حضور در حوزه‌های حکمرانی غیررسمی و نهادهایی مانند گروه ۲۰ و بریکس برای تغییر نظم موجود تلاش کنند (Cooper and Farooq, 2016: 74). به بیانی، چون خیزش چین و هند در بستر جهانی‌شدن اقتصادی در حال رخ دادن است، سبب می‌شود هر دو کشور از شرایط موجود در سطح جهانی بهره برده و در پی تداوم آن باشند (Paul, 2019: 56).

با وجود شباهت راهبردی بالا میان هند و چین در برابر نهادها و نظم بین‌المللی، این دو کشور از نظر تاکتیکی تفاوت‌هایی با هم دارند. در حالی که رویکرد چین به برخی نهادهای بین‌المللی گروه ۲۰ یا بریکس، جاه‌طلبانه است، هند در این نهادها بیشتر هدف‌های اقتصادی را دنبال می‌کند و در پی توسعه اقتصادی است (Cooper and Farooq, 2016: 76). این تفاوت رویکرد شاید تا حدودی به تفاوت امکانات چین و هند در سیاست خارجی آن‌ها برگردد. زیرا چین با نهادسازی و سرمایه‌گذاری‌های گسترده در مناطق مختلف از جایگاه برتری نسبت به هند در توازن قدرت عمومی برخوردار است. در مجموع به‌نظر می‌رسد هند و چین روی حفظ توازن قدرت عمومی و نظم بین‌المللی به‌طور کلی اجماع دارند، زیرا از این شرایط سود برده و توسعه هر دو کشور مشروط به تداوم این شرایط است. هم‌زمان با توجه به خیزش اقتصادی چین و هند و جاه‌طلبی‌های سیاسی آن‌ها به‌عنوان قدرت بزرگ، این دو کشور نمی‌توانند مخالف تغییرهای تدریجی در نظم بین‌المللی باشند. تأکید پکن و دهلی نو بر چندجانبه‌گرایی (که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم در مقابل یک‌جانبه‌گرایی آمریکا قرار می‌گیرد) و محوریت سازمان ملل از اصولی است که در روابط دوجانبه هند و چین اثرگذار بوده و مبنایی برای آشتی‌جویی آن‌ها است.

ب) مهار بحران‌های موجود در روابط دوجانبه

جدا از موازنه قدرت عمومی که بر روابط دوجانبه قدرت‌های بزرگ اثر می‌گذارد، برخی بحران‌ها در حوزه‌ها و موضوع‌های مختلف می‌تواند روابط این قدرت‌ها را در تأثیر قرار دهد و در صورت کنترل نشدن، به جنگ سرد یا حتی جنگ گرم بین آن‌ها منجر شود. چین و هند با توجه به همسایگی و تعارض منافع به شدت در معرض بحران‌هایی این‌گونه هستند. برخلاف آمریکا که در حصار بزرگ‌ترین اقیانوس‌های جهان است، چین همسایه‌های پرجمعیتی دارد که روابطش با برخی از آن‌ها از جمله هند تنش‌آلود است (Menon, 2016: 133). هند نیز همین شرایط را دارد و از این دیدگاه، وضعیت این دو قدرت بزرگ با قدرت‌های بزرگ پیشین از جمله آمریکا و بریتانیا متفاوت است. یکی از موارد مهمی که در روابط هند و چین ممکن است بحران‌ساز شود، نقش کشورهای سوم در این زمینه است. برجسته‌ترین نمونه این وضعیت، پاکستان است. چین همواره می‌خواسته با استفاده از پاکستان با وزن راهبردی و ژئوپلیتیکی هند در منطقه مقابله کند (Kushki and Hoseini, 2016: 127). این موضوع با توجه به تقویت و تحکیم روزافزون محور پکن و اسلام‌آباد یکی از نگرانی‌های اصلی هند است. در مقابل، نزدیکی روزافزون آمریکا به هند نیز محل نگرانی پکن است. خیزش چین به عنوان بازیگر اصلی در نظام بین‌الملل بر رویکرد آمریکا نسبت به نظم جهانی و اهمیت یافتن هند در رویکرد مبتنی توازن قدرت واشینگتن تأثیر انکارناپذیری داشته است (Basu, 2020: 165). این مسئله از دید چین پنهان نیست و اگر در کنار دیگر روابط و ترتیبات منطقه‌ای آمریکا در جنوب و شرق آسیا قرار گیرد سبب بحران در روابط چین و هند می‌شود.

از مسائل دیگری که ظرفیت ایجاد بحران در روابط دوجانبه هند و چین را دارد، به حوزه‌های نفوذ این دو برمی‌گردد. تلاش‌های چین برای تقویت حضور خود در آسیای جنوبی فراتر از پیوند با اسلام‌آباد، در این زمینه قابل توجه است. برای نمونه، چین با ابتکار یک کمربند، یک راه، حتی کشورهای حوزه نفوذ هند مانند نپال در آسیای جنوبی را نیز در تأثیر خود قرار داده و برتری‌های ژئوپلیتیک هند را به چالش کشیده است (Adhikari and Ma, 2022: 9). در مقابل، سیاست نگاه به شرق هند بعد از دهه ۱۹۹۰ و تلاش برای ارتباط گسترده با آسیای جنوب شرقی محل نگرانی چین بوده است. با وجود این، هرچند روابط چین و هند گاهی با مشکل روبه‌رو می‌شود، به‌طور کلی از ابتدای دهه ۲۰۰۰ رو به گسترش بوده و از جمله شریک‌های تجاری اصلی همدیگر محسوب می‌شوند (Hooijmaaijers, 2021: 9). این وضعیت نشان می‌دهد پکن و دهلی نو می‌توانند بحران‌های موجود در روابط دوجانبه با همدیگر را مدیریت و مهار کنند.

ج) محدودکردن جنگ‌های دوجانبه

بدترین حالت در روابط قدرت‌های بزرگ زمانی رخ می‌دهد که آن‌ها وارد جنگ با یکدیگر شوند. هرچند پس از جنگ جهانی دوم به علت‌های مختلف از جمله بازدارندگی هسته‌ای، قدرت‌های بزرگ وارد جنگ مستقیم کلاسیک با همدیگر نشده‌اند، وضعیت چین و هند تا حدودی متفاوت است. چین و هند با وجود جاه‌طلبی‌های مشابه اقتصادی و ظرفیت زیاد برای همکاری اقتصادی دوجانبه، درگیر مجموعه‌ای از تنش‌های سیاسی در حوزه‌های سرزمینی و مرزی، امنیت ملی و نقد نظام‌های سیاسی یکدیگر هستند (Ji, Hu, and Muhammad, 2016: 236). به بیانی، روابط هند و چین رگه‌هایی از رقابت و همکاری هم‌زمان دارد. این دوگانگی در مورد منافع ملی آن‌ها نیز درست می‌کند (Menon, 2016: 136).

چین بزرگ‌ترین تهدید علیه هند است. دو کشور با هم اختلاف‌های سرزمینی و مرزی دارند و چند بار از جمله در سال‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۲ بر سر این مسئله درگیر شده‌اند و در هر دو جنگ، هند شکست خورده است. به همین دلیل، تلاش هند برای دستیابی به توان هسته‌ای در مقابل چین بوده است. در ادامه این رقابت‌ها، خاک دو کشور به پایگاهی برای مخالفان یکدیگر تبدیل شده است و در سطح منطقه علیه همدیگر گروه‌بندی‌هایی را تشکیل داده‌اند. پاکستان نیز که بعد از چین مهم‌ترین تهدید علیه هند است با چین رابطه راهبردی دارد (Shafiee, 2017: 108). همه این موارد سبب می‌شود جنگ بین چین و هند احتمال داشته باشد. بنابراین یکی از مهم‌ترین راهبردهایی که هند و چین در مدیریت روابط دوجانبه‌شان در نظر داشته‌اند و بر کیفیت رقابت آن‌ها از جمله در آسیای مرکزی اثرگذار بوده، جلوگیری از جنگ و در صورت رخ دادن، محدودکردن آن بوده است.

مدیریت چین و هند در آسیای مرکزی

علاوه بر مدیریت هند و چین در مناسبات دوجانبه خود، نوع رویکرد و رفتار آن‌ها نسبت به منطقه آسیای مرکزی نیز در نظم این منطقه نقش دارد. نظم منطقه‌ای در آسیای مرکزی متأثر از نوعی فضای چندجانبه‌گرایانه است (Contessi, 2016: 7) که قدرت‌های بزرگ و منطقه‌ای متعدد نقش برجسته‌ای در روند آن دارند. اما چون در این پژوهش فقط بر نقش چین و هند تمرکز داریم، رفتار این دو را در مدیریت نظم منطقه‌ای در آسیای مرکزی بررسی می‌کنیم. چین و هند در زمینه مسائل اقتصادی و منابع انرژی در منطقه آسیای مرکزی در مقابل هم قرار می‌گیرند. همچنین رویکردهای این دو کشور در مورد سازمان همکاری شانگهای نیز متفاوت است؛ به گونه‌ای که پکن از رویه چندجانبه در همکاری با کشورهای آسیای مرکزی پیروی می‌کند، اما هند بر همکاری دوجانبه با آن‌ها تأکید دارد. اختلاف بعدی این دو کشور در آسیای مرکزی به استقبال دهلی نو از حضور آمریکا در این منطقه و مخالفت پکن با آن برمی‌گردد

(Kushki and Hoseini, 2016: 128-129). با وجود این، چین و هند با تکیه بر راهبردهای زیر نقش مناسبی در حفظ نظم منطقه‌ای در آسیای مرکزی و همین‌طور مدیریت رقابت بین خود در این منطقه داشته‌اند.

الف) استفاده یک‌جانبه از برتری محلی

یکی از راهبردهای برجسته قدرت‌های بزرگ در مدیریت نظم منطقه‌ای و جلوگیری از درگیری با دیگر قدرت‌ها، استفاده از برتری محلی‌شان برای مهار درگیری‌هایی است که در صورت تشدید می‌تواند بحران‌ساز شود. با توجه به روابط چین و هند با آسیای مرکزی به نظر می‌رسد این راهبرد بیشتر در مورد چین درست است تا در مورد هند، زیرا مبادلات و سرمایه‌گذاری‌های چین در آسیای مرکزی چندین برابر هند است و با وجود همه تلاش‌های دهلی نو، چین از نظر سیاسی نیز حضور بسیار پررنگ‌تری در این منطقه دارد (Rana, 2017: 89). علاوه بر این، چین به واسطه پیوستگی سرزمینی و دسترسی آسان‌تر به آسیای مرکزی بیش از هند می‌تواند از ابزارهای قدرت و برتری خود در این منطقه استفاده کند. چین در آسیای مرکزی به دلیل داشتن مرز مشترک طولانی و به تبع آن همکاری اقتصادی جای پای محکمی دارد. چین مهم‌ترین بازیگر اقتصادی و مهم‌ترین سرمایه‌گذار خارجی در آسیای مرکزی است. حجم روابط چین با آسیای مرکزی یک‌صد برابر رابطه هند با این منطقه است. در حوزه انرژی نیز چین با فعال کردن جاده ابریشم هیچ فرصتی را برای منابع اضافی انرژی در آسیای مرکزی باقی نگذاشته است. از نظر امنیتی نیز چین به وسیله سازمان همکاری شانگهای در آسیای مرکزی نفوذ دارد و تا سال ۲۰۱۷ با عضویت رسمی هند در این سازمان مخالفت می‌کرد (Shafiee, 2017: 108-109). جنبه امنیتی روابط چین با آسیای مرکزی نقش خاصی در شکل‌گیری سازمان همکاری شانگهای داشت. افزون بر این، جنبه‌های جدیدتر امنیت مانند امنیت انرژی و قاچاق مواد مخدر از دیگر مواردی بوده است که زمینه پیوند چین با آسیای مرکزی را بیش از گذشته فراهم کرده است (Karami and Azizi, 2013: 136).

رویکرد امنیتی سیاست خارجی چین در برابر آسیای مرکزی در دوره هو جین تائو از سه تهدید تروریسم، تجزیه‌طلبی و افراط‌گرایی اثر می‌پذیرفت، اما تلاش آمریکا برای افزایش حضور در آسیای مرکزی به‌ویژه بعد از رویدادهای یازدهم سپتامبر و استقرار نیروهای نظامی آن در دو پایگاه خان‌آباد ازبکستان و ماناس قرقیزستان وضعیت را تغییر داد و حضور آمریکا را به یکی از مهم‌ترین ملاحظات امنیتی چین در آسیای مرکزی تبدیل کرد (Keyvanhoseini and Omranimesh, 2018: 457-459). پس از روی کار آمدن شی جین پینگ، ایجاد برخی تغییرهای مهم در سیاست خارجی چین پیامدهای مهمی برای رویکرد این کشور در برابر آسیای مرکزی داشته است. برای نمونه، ابتکار یک کمربند، یک راه، ضمن برجسته کردن این

منطقه در سیاست خارجی پکن و پررنگ شدن نقش پیونددهندگی آن، لزوم حفظ ثبات در آسیای مرکزی را ضروری می‌سازد (Aqayii and Qahramani, 2019: 299). پکن از یک سو می‌کوشد با طرح‌های مختلف بیش از گذشته خود را به بازیگر مسلط منطقه تبدیل کند و از سوی دیگر، تلاش می‌کند به شکل‌های مختلف از جمله به واسطه برتری محلی خود به حفظ ثبات در آسیای مرکزی کمک کند. هرچند رویکرد انحصارگرای چین در آسیای مرکزی نمی‌تواند مطلوب هند باشد، از نظر ضرورت حفظ نظم منطقه‌ای، دهلی نو نیز با پکن همراه است.

برخلاف چین که مرتب در پی ارتقای برتری محلی خود در آسیای مرکزی بوده است، سیاست هند در برابر آسیای مرکزی در دهه‌های پس از فروپاشی اتحاد شوروی دچار افت و خیز شده است؛ به شکلی که دهلی نو گاهی برای نفوذ در این منطقه به شدت تلاش کرده و گاهی از آن غافل بوده است. با این حال، پس از بازدید نارندا مودی از کشورهای آسیای مرکزی در سال ۲۰۱۵، هند برنامه منظم‌تری برای آسیای مرکزی در پیش گرفته است. از این رو، هند در سال ۲۰۱۷ به عضویت سازمان همکاری شانگهای درآمد و در سال ۲۰۱۹ نیز برنامه گفت‌وگوی هند و آسیای مرکزی تدوین شد. راهبرد معقول برای هند همراهی با «قدرت تهدیدگر» یعنی آمریکا در آسیای مرکزی است. بدین ترتیب، هند با تکیه بر رقابت آمریکا با چین و روسیه در آسیای مرکزی فضای تنفس بیشتری در این منطقه پیدا می‌کند (Shafiee, 2017: 112). در هر حال، هند در مقایسه با چین نفوذ کمتری در آسیای مرکزی دارد و نمی‌توان از راهبرد «استفاده از برتری محلی» برای توضیح سیاست این کشور در آسیای مرکزی به‌طور جدی بهره برد.

ب) احترام به حوزه‌های نفوذ یکدیگر

یکی از مهم‌ترین راهبردهای حفظ نظم منطقه‌ای در شرایط رقابت قدرت‌های بزرگ، احترام به حوزه‌های نفوذ همدیگر است. همان طور که گفتیم، چین نسبت به هند حضور و نفوذ بسیار بیشتری در آسیای مرکزی دارد. از این رو، استفاده چین از برتری محلی‌اش به‌عنوان یکی از راهبردهای حفظ نظم در آسیای مرکزی بررسی شد. به همان میزان که راهبرد پیشین در مورد چین درست بود، راهبرد احترام به حوزه‌های نفوذ طرف مقابل نیز در مورد هند درست است. بنابراین هرچند سیاست هند در برابر آسیای مرکزی بیشتر متأثر از چین بوده است (Kushki and Hoseini, 2016: 128)، رفتار هند به گونه‌ای نبوده است که سبب احساس خطر چین شود و واکنش شدید آن را در پی داشته باشد. عناصر اثرگذار بر راهبرد هند در برابر آسیای مرکزی عبارتند از: الف) تمایل دهلی نو به هژمونی منطقه‌ای و در نتیجه، هژمونی بین‌المللی؛ ب) ملاحظات رقابت هند با چین؛ ج) ملاحظات ناشی از روابط دهلی نو با مسکو؛ د) ملاحظات

روابط هند با کشورهای آسیای مرکزی (Shafiee, 2017: 108-109). هند به دنبال گسترش نفوذ و هژمونی منطقه‌ای خود در آسیای مرکزی است، اما هم‌زمان توجه دارد که این موضوع نباید در تعارض با ملاحظات دیگر بازیگران از جمله چین قرار گیرد. از این رو، هند همواره درگیر پازل دشواری در آسیای مرکزی است که نیازمند اجتماع منافع خود با بازیگران دیگر است. با وجود حضور سنگین چین در آسیای مرکزی، این کشور در این منطقه، هم جاذبه دارد و هم دافعه. این مسئله سبب فعال‌شدن گروه‌های طرفدار و مخالف این کشور در آسیای مرکزی شده است (Peyrouse, 2016: 17). هند نیز از همین مسئله استفاده کرده و تلاش کرده است به حوزه‌هایی ورود کند که شاید چین کمتر در آنجا مسلط شده یا حضورش با مخالفت چین روبه‌رو نمی‌شود. برای نمونه، هند در پی گسترش همکاری‌های دوجانبه با قزاقستان، ازبکستان و ترکمنستان در زمینه انرژی است. عامل اصلی این همکاری‌ها از ضعف اقتصاد رو به رشد هند در زمینه انرژی ریشه می‌گیرد (Luzyanin, 2007: 241). البته در این میان، قزاقستان نه تنها به دلیل نفت و دیگر منابع انرژی بلکه به دلیل موقعیت ژئوپلیتیک بسیار مهم خود در قلب آسیا و حد فاصل روسیه و چین، برای هند اهمیت راهبردی دارد (Pradhan, 2022: 3). در کنار رابطه با خود کشورهای آسیای مرکزی، مسیر ارتباط هند به این منطقه نیز مهم است. یکی از مسیرهای دسترسی هند به آسیای مرکزی از ایران و بندر چابهار می‌گذرد. این مسیر علاوه بر تأمین منافع محوری هند در آسیای مرکزی سبب دورزدن مسیر پاکستان و فشار به این کشور نیز می‌شود (Kukreja, 2020: 19). البته چین و ارتباط گسترده آن با ایران همواره به عنوان یکی از چالش‌های پیش روی هند در این مسیر بوده است (Singh and Singh, 2019: 172) و هند تلاش کرده است بدون تحریک مخالفت چین، روابط خود را با ایران گسترش دهد. بدین ترتیب، احترام هند به حوزه‌های نفوذ چین یکی از عوامل اصلی حفظ نظم منطقه‌ای در آسیای مرکزی است.

ج) کنش مشترک

با وجود رقابت رو به رشد چین و هند در آسیای مرکزی، شایان توجه اینکه این دو کشور در حوزه‌های متعددی نیز منافع مشترک دارند که می‌تواند سبب کنش هماهنگ آن‌ها شود و از این راه به نظم منطقه‌ای کمک می‌کنند. برای نمونه، دهلی نو و پکن در حوزه‌هایی مانند مقابله با افراط‌گرایی اسلامی و تروریسم در آسیای مرکزی از هدف‌های مشترکی برخوردارند (Kushki and Hoseini, 2016: 128). برای دستیابی به این هدف‌ها، دو کشور اقدام به نهادسازی، حضور در نهادهای مشترک و در برخی موارد کنش مشترک کرده‌اند. برای نمونه، چین در چارچوب سیاست جدید خود از جمله در مورد آسیای مرکزی به مجموعه‌ای از ترتیبات منطقه‌ای متوسل شده است که در یک دسته‌بندی کلی می‌توان آن‌ها را به ترتیبات

اقتصادی و امنیتی تقسیم کرد. از جمله مهم‌ترین ترتیبات اقتصادی چین باید به مواردی مانند طرح «یک کمربند، یک راه»، بانک توسعه سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی و صندوق راه ابریشم اشاره کرد و در مورد ترتیبات امنیتی نیز کنفرانس تعامل و اعتمادسازی در آسیا و سازمان همکاری شانگهای قابل توجه هستند (Fakheri, 2021: 263-265). دستور کار گسترده‌ی نهادهایی مانند سازمان همکاری شانگهای و تنوع اعضای آن سبب تضعیف ظرفیت این سازمان شده است. برای نمونه، چین در پی بازارهای آسیای مرکزی و منابع انرژی این منطقه است، روسیه به دنبال بازیابی برتری گذشته‌اش است و برخی کشورهای آسیای مرکزی در پی جلب حمایت روسیه و چین برای بقای خود هستند (Haas, 2017: 11). هدف هند نیز از حضور در این سازمان تأمین منافع خودش است (Tohidi, 2011: 269). با این حال، نفس حضور هند و چین در یک سازمان مشترک که روی هدف‌های مشترکی مانند مبارزه با افراط‌گرایی، تروریسم و تجزیه‌طلبی دست گذاشته است می‌تواند انگیزه‌ای برای برنامه‌ها و اقدام‌های مشترک دهلی نو و پکن در آسیای مرکزی باشد.

نتیجه

آسیای مرکزی یکی از مناطقی است که همواره مورد توجه قدرت‌های بزرگ بوده است و بعد از فروپاشی اتحاد شوروی نیز قدرت‌های متعددی در آنجا به رقابت پرداخته‌اند. در این فضا نظم منطقه‌ای آسیای مرکزی تا حدود زیادی متأثر از رویکردها و رفتارهای قدرت‌های بزرگ فعال در آنجا است. هدف در این نوشتار، بررسی نقش چین و هند به‌عنوان دو قدرت فعال در نظم آسیای مرکزی است. برای توضیح این نقش کوشیدیم از الگوی «مدیریت قدرت‌های بزرگ» استفاده کنیم که راهبردهای متعددی را در دو سطح در این زمینه ارائه می‌دهد. قدرت‌های بزرگ برای حفظ نظم منطقه‌ای در گام نخست باید روی مدیریت روابط دوجانبه خود تمرکز کنند. در این زمینه، به‌ویژه دیدیم چین و هند با حمایت و حفظ توازن قدرت عمومی در سطح نظام بین‌الملل در این جهت حرکت کرده‌اند. علاوه بر این، دهلی نو و پکن اجازه نداده‌اند که بحران‌های موجود در روابط دوجانبه آن‌ها از کنترل خارج و سبب تنش‌های گسترده و مهارناپذیر شود. در گام سوم، هند و چین با وجود پیشینه جنگ در نخستین دهه‌های پس از جنگ جهانی دوم موفق شده‌اند در دهه‌های اخیر جلوی رخ دادن جنگ در روابط دوجانبه خود را بگیرند و اجازه ندهند به روابط رو به رشدشان ضربه وارد شود.

دومین گامی که قدرت‌های بزرگ برای حفظ نظم منطقه‌ای باید بردارند به رفتار آن‌ها در منطقه مورد رقابت برمی‌گردد. در این زمینه، چین به دلایل مختلف بعد از جنگ سرد به جایگاه قابل ملاحظه‌ای در آسیای مرکزی دست یافته و در موارد بسیاری از برتری محلی خود برای جلوگیری از گسترش بحران‌های موجود استفاده کرده است. در راهبرد دوم، هند با توجه به

تأخیر خود در نفوذ در آسیای مرکزی به حوزه‌های نفوذ چین احترام گذاشته و مانع واکنش شدید آن شده است. سومین راهبرد در این زمینه به کنش مشترک هند و چین در آسیای مرکزی برمی‌گردد که در قالب نهادهای مشترکی مانند سازمان همکاری شانگهای انجام شده است. بدین ترتیب، هند و چین نقش قابل توجهی در نظم منطقه‌ای آسیای مرکزی داشته‌اند.

References

- Adhikari, Mukunda and Zhiguo Ma (2022), "The Belt and Road Initiative as a Gateway to the Sea for Land-Locked Countries: With Reference to Nepal", **Sage Open**, January-March, pp. 1–17, (doi: 10.1177/21582440221087271).
- Aqayii, Seyed Davud and Mohammad Javad Qahramani (2019), "China's Approach to the Shanghai Cooperation Organization in the Light of the New Foreign Policy of this Country (from 2013 to 2018)", **Central Eurasia Studies**, Vol. 12, No. 2, pp. 291-307, (doi: 10.22059/jcep.2019.259040.449774), [in Persian].
- Basu, Titli (2020), "Sino-US Disorder: Power and Policy in Post-COVID Indo-Pacific", **Journal of Asian Economic Integration**, Vol. 2, No. 2, pp. 159–179, (doi: 10.1177/2631684620940448).
- Bull, Hedley (2002), **The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics**. 3rd Edition; New York, N.Y: Palgrave.
- Bull, Hedley (2020), **The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics**, Translated by Farhang Rajaei, Tehran: IPIS, [in Persian].
- Chen, Xiangming and Fakhmiddin Fazilov (2018), "Re-centering Central Asia: China's New Great Game in the old Eurasian Heartland", **Palgrave Communications**, Vol. 4, No. 1, pp. 1-13 (doi: 10.1057/s41599-018-0125-5).
- Clark, Ian (2009), "Towards an English School Theory of Hegemony", **European Journal of International Relations**, Vol. 15, No. 2, pp. 203-228, (doi: 10.1177/1354066109103136).
- Cooley, Alexander (2012), **Great Games, Local Rules: The New Great Power Contest in Central Asia**, Oxford: Oxford University Press.
- Contessi, Nicola P. (2016), "Central Asia in Asia: Charting Growing Trans-Regional Linkages", **Journal of Eurasian Studies**, No. 7, pp. 3–13, (doi: 10.1016/j.euras.2015.11.001).
- Cooper, Andrew F., and Asif B. Farooq (2016), "The Role of China and India in the G20 and BRICS: Commonalities or Competitive Behaviour?", **Journal of Current Chinese Affairs**, Vol. 45, No. 3, pp.73–106, (doi: 10.1177/186810261604500303).
- Fakheri, Mahdi (2021), "The Impact of Regional Arrangements on China's Foreign Policy in Central Asia", **Central Eurasia Studies**, Vol. 14, No. 1, pp. 251-274, (doi: 10.22059/jcep.2021.310112.449952), [in Persian].

- Fatemi Nejad, Seyed Ahmad (2015), "India-Pakistan Conflict after 1998 and Crisis Management of Great Powers", **International Relations Studies**, No. 12, pp. 59-98, Available at: http://www.iisajournals.ir/article_41954.html, (Accessed on: 27/8/2022), [in Persian].
- Fatemi Nejad, Seyed Ahmad and Alireza Mohammadzadeh (2018), "Investigating the Position of New Afghanistan in Regional Security Complexes from Central Asia to South Asia", **Central Eurasia Studies**, Vol. 11, No. 2, pp. 399-416, (doi: 10.22059/jcep.2019.216523.449668), [in Persian].
- Fatemi Nejad, Seyed Ahmad and Mohammadreza Hashemi (2016), "Russia and Central Asia: Laying the Groundwork for the Regional International Society", **Central Eurasia Studies**, Vol. 9, No. 2, pp. 325-340, (doi: 10.22059/jcep.2016.60545). [in Persian].
- Fenna Egberink and Frans-Paul van der Putten (2010), "ASEAN and Strategic Rivalry Among the Great Powers in Asia", **Journal of Current Southeast Asian Affairs**, Vol. 29, No. 3, pp. 131-141, (doi: 10.1177/186810341002900307).
- Haas, Marcel de. (2017), "Relations of Central Asia with the Shanghai Cooperation Organization and the Collective Security Treaty Organization", **The Journal of Slavic Military Studies**, Vol. 30, No. 1, pp. 1-16, (doi: 10.1080/13518046.2017.1271642).
- Högselius, Per (2022), "The Hidden Integration of Central Asia: The Making of a Region through Technical Infrastructures", **Central Asian Survey**, Vol. 41, No. 2, pp. 223-43, (doi: 10.1080/02634937.2021.1953963).
- Hooijmaaijers, Bas (2021), "The BRICS Countries' Bilateral Economic Relations, 2009 to 2019: Between Rhetoric and Reality", **Sage Open**, October-December, pp. 1-16, (doi: 10.1177/21582440211054128).
- Ji, Deqiang, Zhengrong Hu, and Yousaf Muhammad (2016), "Neighboring Competitor? Indian Image in Chinese Media", **Global Media and China**, Vol. 1, No. 3, pp. 234-250, (doi: 10.1177/2059436416668186).
- Karami, Jahangir and Hamidreza Azizi (2013), "China's Security Relations with Central Asia: from Security Links to Regional Security Complex", **Central Eurasia Studies**, Vol. 6, No. 2, pp. 135-154, (doi: 10.22059/jcep.2013.35156), [in Persian].
- Kazantsev, Andrei, Medvedeva, Svetlana and Ivan Safranchuk (2021), "Between Russia and China: Central Asia in Greater Eurasia", **Journal of Eurasian Studies**, Vol. 12, No. 1, pp. 57-71, (doi: 10.1177/1879366521998242).
- Keyvanhoseini, Seyed Asqar and Shirin Omranimanesh (2018), "Countering Terrorism and the Transformation of China's Regional Foreign Policy in Central Asia (2002-2016)", **Central Eurasia Studies**, Vol. 11, No. 2, pp. 453-467, (doi: 10.22059/jcep.2019.241224.449728), [in Persian].

- Khajesarvi, Qolamreza and Others (2013), "America's Interests in Central Asia and the Threats of the Shanghai Cooperation Organization", **World Politics Quarterly**, Vol. 2, No. 2, pp. 65-86, Available at: https://www.interpolitics.guilan.ac.ir/article_750.html, (Accessed on: 27/8/2022), [in Persian].
- Koolae, Elaheh and Mandana Tisheyar (2012), "The Security-Building Role of the Shanghai Cooperation Organization around Afghanistan", **World Politics Quarterly**, Vol. 1, No. 2, pp. 61-84, Available at: https://www.interpolitics.guilan.ac.ir/article_731.html, (Accessed on: 27/8/2022), [in Persian].
- Kukreja, Veena (2020), "India in the Emergent Multipolar World Order: Dynamics and Strategic Challenges", **India Quarterly**, Vol. 76, No. 1, pp. 8–23, (doi: 10.1177/0974928419901187).
- Kushki, Mohammadsadegh and Seyed Mahmood Hoseini (2016), "A Perspective on India's Membership in the Shanghai Cooperation Organization, Opportunities and Challenges", **Central Eurasia Studies**, Vol. 9, No. 1, pp. 115-132, (doi: 10.22059/jcep.2016.58576), [in Persian].
- Laruelle, Marlène, Jean-François Huchet, Sébastien Peyrouse and Bayram Balci (2014), **China and India in Central Asia: A New "Great Game"?** New York: Palgrave Macmillan.
- Lu, Na-Xi, Huang, Meng-Fang, and Lu, Shan-Bing (2019), "How the Belt and Road Initiative Can Help Strengthen the Role of the SCO and Deepen China's Cooperation with Russia and the Countries of Central Asia", **India Quarterly**, Vol. 75, No. 1, pp. 56–68, (doi: 10.1177/0974928418821484).
- Luzyanin, Sergey (2007), "Central Asia in Trilateral Cooperation: Regional Potential and Resources of SCO", **China Report**, Vol. 43, No. 2, pp. 237–243, (doi: 10.1177/0009445507043002013).
- Menon, Shivshankar (2016), "China, the World and India", **China Report**, Vol. 52, No. 2, pp. 129–137, (doi: 10.1177/0009445515627212).
- Musavi Shafaiee, Masood (2015), "The Fifth Generation of Chinese Leaders and the Silk Road Economic Belt Initiative", **International Relations Studies**, No. 17, pp. 201-222, Available at: http://www.iisajournals.ir/article_41995.html, (Accessed on: 27/8/2022), [in Persian].
- Neumann, Iver B. (2003), "The English School on Diplomacy: Scholarly Promise Unfulfilled", **International Relations**, Vol. 17, No. 3, pp. 341-69, (doi: 10.1177/00471178030173006).
- Ogden, Chris (2022), "The Double- Edged Sword: Reviewing India–China Relations", **India Quarterly**, Vol. 78, No. 2, pp. 210–228, (doi: 10.1177/09749284221089530).
- Paul, Tim V. (2019), "When Balance of Power Meets Globalization: China, India and the Small States of South Asia", **Politics**, Vol. 39, No. 1, pp. 50–63, (doi: 10.1177/0263395718779930).

- Peyrouse, Sébastien (2016), "Discussing China: Sinophilia and Sinophobia in Central Asia", **Journal of Eurasian Studies**, Vol. 7, pp. 14–23, (doi: 10.1016/j.euras.2015.10.003).
- Pradhan, Ramakrushna (2022), "India-Kazakhstan Energy Relations: Looking Back and Looking Ahead", **Journal of Eurasian Studies**, Vol. 00, No. 0, pp. 1-16, (doi: 10.1177/18793665221093798).
- Rakhimov, Mirzokhid (2010), "Internal and External Dynamics of Regional Cooperation in Central Asia", **Journal of Eurasian Studies**, No. 1, pp. 95–101, (doi: 10.1016/j.euras.2010.04.002).
- Rana, Kishan S. (2017), "India and China in Asia", **China Report**, Vol. 53, No. 2, pp. 87–106, (doi: 10.1177/0009445517697401).
- Shafiee, Nowzar (2017), "America and India Cooperation in the Great Game of Power in Central Asia", **Central Eurasia Studies**, Vol. 10, No. 1, pp. 101-116, (doi: 10.22059/jcep.2017.62902), [in Persian].
- Simbar, Reza and Mehdi Padrvand (2018), "Challenges of Russia's Foreign Policy in Central Asia", **Central Asia and Caucasus Quarterly**, No. 101, pp. 57-85, Available at: http://ca.ipisjournals.ir/article_31760.html, (Accessed on: 27/8/2022), [in Persian].
- Singh, Sandeep and Bawa Singh (2019), "Geopolitics of ports: Factoring Iran in India's Counterbalancing Strategy for "Sino-Pak Axis", **Journal of Eurasian Studies**, Vol. 10, No. 2, pp. 169–182, (doi: 10.1177/1879366519850712).
- Smith, Dianne L. (1996), "Central Asia: A New Great Game?", **Asian Affairs**, Vol. 23, No. 3, pp. 147–75, Available at: <https://www.jstor.org/stable/30172401>, (Accessed on: 27/8/2022).
- Tisheyar, Mandana and Mojtaba Tuiserkani (2019), "Central Asia between South Korea's Eurasian Initiative and China's Belt and Road Initiative", **Central Asia and the Caucasus Quarterly**, No. 107, pp. 106-126, Available at: http://www.ca.ipisjournals.ir/article_38340.html, (Accessed on: 27/8/2022), [in Persian].
- Tohidi, Zahra (2011), "Goals of India and Pakistan in the Shanghai Cooperation Organization", **Research Letter of Foreign Policy**, No. 30, pp. 261-282, Available at: <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/48381/263/text>, (Accessed on: 27/8/2022), [in Persian].
- Tsereteli, Mamuka (2019), "Land Transportation Link Between Indian Subcontinent and Europe Is a Strategic Necessity", **India Quarterly**, Vol. 75, No. 1, pp. 87–93, (doi: 10.1177/0974928418821475).